

Amerikaanse Cocker Spaniël, King Charles Spaniël en Tibetaanse Spaniël. Ontstaan en achtergrond van hun gedrag.

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant.

Hoewel de naam 'spaniël' kan bogen op een respectabele ouderdom, kunnen de Amerikaanse Cocker Spaniël, King Charles Spaniël en Tibetaanse Spaniël dat heel wat minder. De Cocker en de King Charles horen weliswaar tot de rashonden van het eerste uur, genetisch gezien horen ze volgens het DNA onderzoek van Parker (2012) tot de 'modern breeds'. Het zijn namelijk mengelmoesjes van verschillende type honden die de naam 'spaniël' droegen en die rond 1900 zijn samengevoegd. Bij de Tibetaan is het net andersom: hij is een recente afsplitsing van een grotere groep Oosterse, met de Pekingeese verwante, honden die door Engelsen op grond van hun uiterlijk 'spaniël' werden genoemd.

Gaston Phoebus

In een van de oudste middeleeuwse geschriften over jachthonden, het 14^e eeuwse boek over de jacht van de Franse graaf Gaston Phoebus, vertelt deze dat spaniëls hun naam ontleen aan hun land van herkomst, Spanje, hoewel ze – zo voegt hij er aan toe - ook in andere landen gefokt werden. De spaniëls werden gebruikt bij de jacht op patrijs en kwartel, die ze opspoorde in de ruige begroeiing – iets waarin ze excelleerden. De honden werden geleerd om vervolgens te gaan liggen, totdat er netten over de vogels gegooid konden worden om ze te vangen. Maar vaker nog gebruikte men de spaniëls voor de valkenjacht. De honden zorgden er dan voor dat de vogels uit de dekking opvlogen, zodat ze door de daarvoor afgerichte valk – of een havik - geslagen konden worden. Ook werden ze gebruikt voor de jacht op watervogels.

Matig enthousiast

Gaston Phoebus was maar matig enthousiast over de spaniëls. Ze hadden best wel wat goede eigenschappen. Het waren bijvoorbeeld honden die veel van hun baas hielden en hem nooit uit het oog verloren, zelfs niet in een grote mensenmenigte. Maar verder hadden ze vooral vervelende eigenschappen. Ze waren blafferig en vochten snel met andere honden. Als ze een beest zagen (koeien, kippen, ganzen) dan renden ze daar op af en gingen er tegen staan blaffen. Als ze met de meutehonden mee mochten op jacht, dan renden ze overal her en der rond zonder het spoor van het wild goed te volgen, zodat de meutehonden ook het spoor bijster raakten en de jacht mislukte. Het was alleen maar dat de spaniëls zo goed waren op de patrijzenjacht, want anders zou Gaston ze niet willen hebben.

Setters

De spaniëls uit die tijd waren echter helemaal niet de spaniëls zoals we die nu kennen. Ze hadden volgens de beschrijvingen en afbeeldingen wel hangoren, een iets langere vacht en een goed bevederde staart, maar ze waren groot, met grote koppen, en hun hangoren waren veel korter. Ze kwamen in allerlei kleuren voor, maar Gaston vertelt dat de witte en geelbruine spaniëls de beste waren. Al met al leken ze waarschijnlijk eerder op setters en grote langharige staande honden, dan op de huidige spaniëls.

Omdat de jacht in de middeleeuwen voorbehouden was aan de rijke, meestal adellijke elite, en deze elkaar waardevolle honden als relatiegeschenk cadeau deed, raakten deze 'spaniëls'

overall over Europa verspreid. Doordat ze vooral functioneel gebruikt werden, ontstonden er allerlei lokale variëteiten. Men koos voor de fokkerij namelijk de honden die het beste functioneerden bij de jacht op een bepaald soort wild of die het best uit de voeten konden op een bepaald soort terrein.

Verzamelnaam

Twee eeuwen later, aan het einde van de 16^e eeuw, werd in Engeland de naam ‘spaniël’ vrijwel uitsluitend gebruikt als een verzamelnaam voor de honden die gebruikt werden voor de jacht met valken en haviken op vogels zoals patrijzen en fazanten. De meeste van deze ‘spaniëls’ waren wit, en sommige waren rood gevlekt. Hun vacht was niet al te dicht of lang. Anders dan Gaston Phoebus was de lijfarts van het Engelse koningshuis, Johannes Caius (John Keys) in zijn traktaat *Of Englishe Dogges* verrukt van deze honden. Hij noemt ze een ‘*delight*’ en benadrukt vooral dat het zachtaardige (*gentle*) en snelle honden zijn, die erg goed zijn in het opsporen van vogels. Uit de door Caius gemaakte tekeningen blijkt echter dat ook zij uiterlijk in niets lijken op de tegenwoordige spaniëls.

Kompres

Caius maakt in zijn traktaat een duidelijk onderscheid in de groep ‘vogelhonden’ (*fowlings dogs*) tussen deze spaniëls voor de valkenjacht en ‘setters’ en ‘waterspaniëls’, die wat betreft uiterlijk, functie en gedrag van elkaar verschilden.

Spaniël gentle was daarnaast ook een naam voor kleine gezelschapshondjes, die enorm populair waren bij de bevallige jonkvrouwen (*dainty dames*). Deze kleine, fijne, mooie en schandelijk verwende hondjes waren volgens sommige tijdgenoten van Caius nergens goed voor (*fyt for no service*). Caius was een andere mening toegedaan. Ze werden niet voor niets ook wel ‘*Comforter*’ genoemd: wanneer ze als een soort kompres op de buik van een zieke werden gelegd, dan gaven ze door hun warmte verlichting bij buikpijn. Soms namen de hondjes de ziekte zelfs over (*chaungeth his place*) waardoor het hondje stierf en de zieke het overleefde.

Zachtaardig karakter

Waarschijnlijk was het aan hun zachtaardige karakter te danken dat de voor de jacht te klein uitgevallen hondjes die wij op oude 17^e en 18^e eeuwse schilderijen herkennen als *toy spaniëls*, zo populair waren als gezelschapshondjes. Niet alleen bij vrouwen, maar ook bij mannen. Tal van Engelse koningen hadden *toy spaniëls*. Vooral de Engelse koning Charles II had volgens een klagende hoveling meer aandacht voor zijn hondjes, dan voor staatszaken.

De huidige King Charles Spaniël heeft echter weinig te maken met de hondjes op de schilderijen uit de hofkringen uit die tijd. Die hadden veel kortere oren en langere snuitjes. Net zoals de spaniëls voor de jacht werden aangepast aan de eisen van het terrein en de wildsoort die zij hielpen bejagen, werden de gezelschapshondjes vaak aangepast aan de mode.

Wat Caius in de 16^e eeuw schreef over zijn landgenoten toen hij vertelde dat er spaniëls met een nieuwe kleur uit Frankrijk werden geïmporteerd, is waarschijnlijk van alle eeuwen: “*We Englishe men are maruailous greedy gaping gluttons after nouelties, and couetous coruorauntes of things that be seldom, rare, straunge, and hard to get.*” (Wij Engelsen zijn verschrikkelijk hebberige, onverzadigbare veelvraters wat nieuwigheden betreft en hebzuchtige verzamelaars (?) van dingen die uniek, zeldzaam, vreemd of moeilijk verkrijgbaar zijn).

Mode

Zo werd de King Charles Spaniël in het begin van de 19^e eeuw door middel van selectie aangepast aan de mode van korte neuzen en bolle schedels. Dit tot afgrijzen van sommige tijdgenoten, zoals dierenarts William Youatt in zijn boek *The Dog* uit 1852: “*The muzzle is almost as short, and the forehead as ugly and prominent, as the veriest bull-dog. The eye is increased to double its former size, and has an expression of stupidity with which the character of the dog too accurately corresponds.*” (Zijn snuit is bijna net zo kort en zijn voorhoofd net zo lelijk en opvallend als die van de ergste bulldog. Het oog is twee keer zo groot als het oorspronkelijke, en heeft een domme uitdrukking die maar al te precies correspondeert met zijn karakter.) Al in 1880 waren de uitpuilende ogen een probleem. Vero Shaw vermeld al dat het voorkwam dat ze uit hun kassen vielen, vooral wanneer de honden vochten.

Functie

Volgens de 19^e eeuwse dierenarts Youatt was de King Charles Spaniël eigenlijk een Cocker Spaniël. In zijn tijd waren dat kleine spaniëls die op het platteland gebruikt werden voor de jacht op de houtsnip (*woodcock*), maar die in het Londen waar Youatt werkte alleen bekend waren als “*a boudoir companion for our ladies*”.

De functie die een spaniël vervulde was vaak bepalend voor zijn uiterlijk. Werd een spaniël functioneel gebruikt en gefokt voor de jacht dan mocht bijvoorbeeld de lengte van zijn oren geen belemmering voor hem vormen. Zo schrijft de 19^e eeuwse rasstandaard van de Cocker nog voor dat zijn oren tot aan zijn neuspunt mogen reiken, maar niet langer mogen zijn (*not exceeding beyond the nose*). Werd hij gefokt als schoothond dan konden die oren vanwege hun schoonheid en aaibaarheid niet lang genoeg zijn. Volgens Youatt veegden de van lange bevedering voorziene oren van de als schoothond gebruikte King Charles Spaniël over de grond (*the ears deeply fringed and sweeping the ground.*)

Saai leven

De dure gezelschapshonden werden in de tweede helft van de 19^e eeuw vaak zo uniform mogelijk voor hun uiterlijk gefokt. De verschillen in type waren het gevolg van de voorkeur voor een bepaald uiterlijk of een kleur van een - oorspronkelijk vaak adellijke - fokker. Zo werd de *black & tan* King Charles Spaniël gefokt door de hertog van Norfolk; de rood-witte Blenheim Spaniël werd als sinds de 18^e eeuw gefokt door de hertog van Marlborough en genoemd naar diens residentie, Blenheim Palace. Deze hondjes hadden in de 19^e eeuw nog wel hun jachtinstinct en konden ook gebruikt worden om mee te jagen, maar alleen voor een paar uurtjes en niet de hele dag, en door hun geringe afmeting alleen in gemakkelijk begaanbaar terrein.

Vero Shaw betreurde het in 1881 ten zeerste dat deze intelligente en levendige hondjes met hun goede neusjes, jachtinstinct en moedige, vasthoudende (*plucky*) karakter veroordeeld waren tot een saai leven als schoothond. Omdat de dames de hondjes enkel voor hun schoonheid hielden en geen zin hadden om hun lange vachten te kammen en te wassen wanneer die vol modder en klitten zaten, kwamen ze zelden buiten waar ze zich normaal gesproken uitleefden in de blubber en tussen de doornige struiken.

Reconstructie

Uiteindelijk werden in 1903 vier in kleur verschillende, alleen nog als gezelschapshond gebruikte *toy spaniëls*, waaronder de King Charles en de Blenheim Spaniël samengevoegd onder de rasnaam King Charles Spaniël. Omdat de - onder invloed van het showgebeuren - steeds plattere snuiten van de King Charles weinig uiterlijke overeenkomst toonden met de rood-witte hondjes op de 17^e eeuwse schilderijen uit de tijd van Charles II begon men deze rond 1925 met behulp van andere spaniëls, zoals de Cocker, te reconstrueren. Het gereconstrueerde - meer op de oorspronkelijke 18^e eeuwse Blenheim Spaniël lijkende - ras werd ter onderscheid Cavalier King Charles Spaniël genoemd.

Kleur

Kleur was daarentegen van geen enkel belang voor de in de 19^e eeuw vooral in Devonshire en Wales speciaal voor de jacht op houtsnippen (*woodcock*) gefokte Cocker Spaniël. Ze waren er dan ook in een veelvoud aan kleuren in zowel effen als bonte variëteiten. Eind 19^e eeuw waren vooral de effen zwarte populair, maar deze raakten na 1900 uit de gratie ten koste van bonte exemplaren. Vanaf het moment dat er na 1860 tentoonstellingen werden georganiseerd werd de grootte het belangrijkste onderscheid tussen de vaak gekruiste Cocker en Springer of Field Spaniël. Spaniëls tussen de 10 en 12,5 kilo werden ingedeeld bij de Cockers, zwaardere honden van 14-22 kilo bij de Springers of Field Spaniëls. Deze arbitraire grens ontlokte in 1904 aan Robert Leighton de verzuchting dat “*in the case of an animal just on the border-line he might very well have been a Cocker before and a Field Spaniël after breakfast.*” Bovendien kwamen klein uitgevallen Field Spaniëls zo in de Cocker klasse terecht, terwijl er volgens Leighton en andere tijdgenoten toch een duidelijk verschil was.

Geluidjes

De ‘echte’ Cockers waren relatief wat korter, ‘vierkanter’, hoogpotiger en minder zwaar van bouw - en daardoor sneller en levendiger - dan de Springer of Field Spaniël. Kenmerkend was hun actieve gedrag en de vastberadenheid waarmee ze doornig struikgewas en houtwallen uitkamen. Tijdens hun werk maakten ze vaak kleine zachte opgewonden geluidjes die omschreven worden als ‘*babbling*’ of ‘*whimpering*’ en waarvan spaniëlkenner Langdale rond 1870 opmerkte dat “*it is of such a silvery note as to warm the ardent sportsman’s blood*” Hoewel ze oorspronkelijk alleen gebruikt werden voor het opjagen van houtsnippen uit het dichte struikgewas in de bosgebieden die de natuurlijke habitat van de vogels is, werden ze rond 1880 ook wel meer allround gebruikt.. Ze moesten ook in en bij het water werken en in ander terrein zoals bietenvelden. Daarbij werd soms ook verlangd dat ze het geschoten wild apporteerden - iets dat een probleem was, want ze waren doorgaans ‘hard in de bek’ en kraakten of sloopten het wild dat voor de tafel van de adel en *gentry* bestemd was.

Uitwassen

De Engelse Cockers werden ook naar Amerika meegenomen, waar al in 1881 de *American Spaniel Club* werd opgericht, de oudste rasvereniging van Amerika. Volgens de oprichter van de club en een van de samenstellers van de rasstandaard, Otis Fellows, werd voor die tijd iedere hond die maar een beetje op een spaniël leek Cocker genoemd. Het waren “*long-legged, snipy-headed dogs, without any fixed type.*”

De rasstandaard bracht daar al snel verandering is – onder meer door import van nakomelingen van de Engelse showwinnaar Obo - maar leidde volgens Otis Fellows al snel tot allerlei uitwassen. Terwijl de rasstandaard was opgesteld door mensen uit de jachtpraktijk en gericht was op werkkwaliteiten, waren er *“a lot of dude judges, who never fired a gun or saw a Cocker at work, step into the ring and spoil the whole thing by giving prizes to dogs that are cripples, practically unfit for field-work. The worse the dog is deformed the more prizes he can win.”* Spaniëls moesten van Otis Fellows weliswaar niet te hoogpotig zijn en vrij lang van lichaam, maar in de showring wonnen aanvankelijk alleen de honden die *“lowest and longest”* waren, waardoor die niet meer in staat waren ergens over heen te springen.

Gezinshond

Doordat ze veel kleiner waren dan de andere spaniëls waren ze bij uitstek geschikt als gezinshond. Spaniëlliefhebbers zoals Otis Fellows en J.E Hosford konden bijna geen genoeg krijgen van het opsommen van alle goede en leuke eigenschappen van de Amerikaanse Cocker. Hij was lief voor kinderen; zachtaardig; waakte over je bezittingen; kende intuïtief 1001 manieren om je te plezieren; was alert, maar nooit lastig; had weinig ruimte, eten en verzorging nodig, maar gaf je er oneindig veel liefde en trouw voor terug; hij was intelligent en je kon hem van alles heel gemakkelijk leren zoals het brengen van je sloffen en allerlei andere kunstjes; ze waren altijd uitzinnig van blijdschap als je thuiskwam; kortom hij was zijn gewicht in goud waard.

Misleidend

Zo zachtaardig, aanhankelijk en gemakkelijk trainbaar als de Amerikaanse Cocker, zo gereserveerd – met name tegenover vreemden - onafhankelijk en eigenzinnig is de Tibetaanse Spaniël. De naam spaniël is hier voor de niet oplettende puppykoper ronduit misleidend, want hij is geen jachthond en heeft een totaal andere achtergrond dan de Europese spaniëls. Dat hij toch spaniël wordt genoemd, komt voort uit de gewoonte van de Engelse kynologen uit de 19^e eeuw om alle onbekende honden die langharig waren en hangoren hadden ‘spaniël’ te noemen. Zo stond bijvoorbeeld de St Bernard in Engeland ook wel bekend als de ‘Alpine Spaniël’ en werd ook de Newfoundlander een tijd gerekend tot de spaniëls.

Ontoegankelijk

Landen als Tibet, China en Japan waren tot ver in de 19^e eeuw vrijwel ontoegankelijk voor westerlingen. Hierdoor ontwikkelden zich daar uit de tot honden gedomesticeerde wolven die 10.000 jaar daarvoor vanuit het nabije Oosten waren meegekomen naar Azië aparte ‘hondenrassen’ die vaak gekenmerkt worden door een wat afstandelijke en onafhankelijke opstelling. Net als in Europa werden de langharige, kleine varianten daarbij als schoothondjes de favorieten van de elite. En net als in Europa vond er een uitwisseling plaats tussen de elite in deze landen, die elkaar de hondjes als relatiegeschenk cadeau deden. Tibet was tot 1911 een protectoraat van China, en de Tibetaanse elite en de boeddhistische monniken gaven inheemse hondjes aan de Chinese elite en kregen er ook zelf weer Chinese honden voor terug.

Naamloos

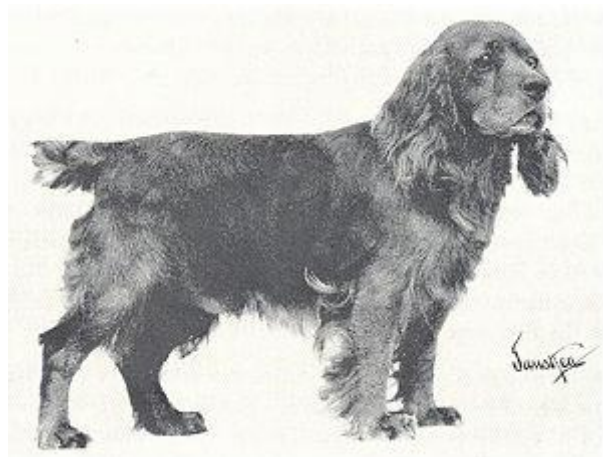
Doordat Engeland vanuit India een expansie(handels)politiek voerde en voet aan de grond probeerde te krijgen in Tibet, kwamen rond 1900 verschillende typen Tibetaanse honden

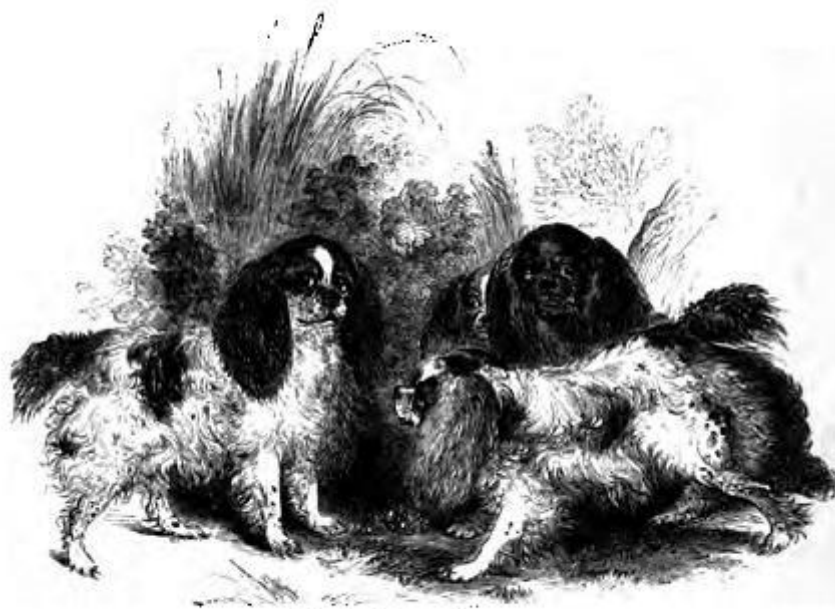
mondjesmaat in handen van Engelsen en vonden hun weg naar Engeland. Voor de Tibetaanse Spaniël was daar echter maar weinig belangstelling doordat de Pekingeese, prestigieus door zijn vermeende keizerlijke achtergrond, intussen een ware hype had ontketend. De Tibetaanse Spaniël was, althans volgens Mrs. Bailey in 1937, in Tibet maar een gewoon naamloos straathondje. Als ras bleek de Tibetaanse spaniël dan ook niet erg levensvatbaar. In 1965 werd het ras in Amerika weer nieuw leven ingeblazen door twee honden uit Tibet te importeren. In 1971 werd de Tibetaanse Spaniël Club opgericht en in 1984 werd het ras door de AKC erkend.

Overdrijving

Net als bij de King Charles Spaniël maakten zijn geringe grootte en zijn vrolijke en aanminnige karakter de Cocker Spaniël ook bij vrouwen erg populair als gezelschaps- en gezinshond. Robert Leighton schreef al in 1904 dat het gevaar bestond dat de Cocker zou degenereren tot “*a race of mere house companions or toys.*”

Inderdaad ontsnapte ook de Amerikaanse Cocker door een verschuiving van eisen op gebied van jacht naar schoonheid niet aan de overdrijving van de rasstandaard. Met hun bolle schedel, korte snuiten, grote ronde ogen, enorm lange oren en lange vacht doen sommige showlijnen niet veel onder voor de King Charles Spaniël; al lijden ze niet aan syringomyelie, een pijnlijke neurologische aandoening ten gevolge van te weinig ruimte voor de hersenen in de schedel, die nog in veel ergere mate voorkomt bij de Cavalier King Charles Spaniël. Wel kunnen ze, net zoals de King Charles en de Tibetaan, enigszins last hebben van kortademigheid en gevoelig zijn voor oververhitting ten gevolge van een te korte snuit. Doordat met veel Amerikaanse Cockers in de 20ste eeuw ook gejaagd werd, zijn er echter naast de showlijnen ook jachtlijnen blijven bestaan met veel kortere oren, kortere vachten en langere snuitjes.

The King Charles and Blenheim Spaniels. (Youatt.)

